

Inaugurarea unei biblioteci și a unui sediu este un eveniment deosebit în viața oricărui institut de cercetare. În cazul unui Centru de Studii Biblice inaugurarea bibliotecii biblice are o semnificație aparte, nu numai datorită faptului că aceasta oferă un instrument absolut necesar pentru activitatea de cercetare, dar și prin implicațiile spirituale, prin comuniunea pe care o mediază. De aceea am ales să vorbesc despre rolul pe care îl are cartea în activitatea noastră, pornind de la un simbol biblic care, cel puțin aparent, are prea puțin legătură cu o bibliotecă.

Cartea, ca izvor

În literatura biblică unul dintre motivele cele mai fascinante este întâlnirea ce are loc în preajma unei fântâni, a unui izvor (מַעְיָן). Dincolo de sensul primar, cu conotații istorice, al pasajelor ce descriu astfel de întâlniri prilejuite de accesul la un izvor, în urma relecturii, aceste texte dobândesc o profundă semnificație simbolică.¹

Izvorul din pustiu salvează viața lui Hagar (Gen 16), nu numai fizic, dar în primul rând prin medierea experienței apropierii și îndurării lui Dumnezeu. În apropierea unui izvor se va găsi o soție pentru Isac în persoana Rebecăi (Gen 24); lângă o fântână o întâlnește Iacob pe cea care va deveni soția sa, Rachela, după ce va servi pentru ea 14 ani. Tot la un izvor are loc întâlnirea lui Moise cu viitoarea lui soție, Sefora (Ex 2,15-21). Aceste episoade, dincolo de referirile la o relație interpersonală, asigură împlinirea planului divin.

În Exod izvorul devine o sursă și un simbol al vieții. Poporul aflat pe drumul dinspre siguranța sclaviei către incertitudinea libertății, expus îndoielii și pericolului, are nevoie stringentă de apa unui izvor dătător de viață. Acest deziderat arată că textele din Exod și Numere referitoare la izvor au un sens mult mai profund – izvorul, apa reprezintă aici condiția sine qua non a existenței umane, un dar spiritual al lui Dumnezeu. Fără a apela la exegeza alegorică, este evident că textele menționate nu vorbesc despre pure fenomene fizice, ci despre experiența Celui care face posibilă existența și eliberarea. Este interesant de asemenea de remarcat cum în Exod existența presupune deopotrivă darul apei și al Cuvântului. Experiența prezenței Celui care însoțește peregrinarea se realizează în Toră și în apa dătătoare de viață.² Atât apa, cât și Cuvântul devin astfel o experiență comună a poporului, un semn permanent al prezenței Celui care îl conduce pe fiecare spre libertate. Această prezență continuă este demonstrată de un text interesant din Numere 21,17-20, - cântecul adresat de izraeliți fântânii care îi însoțește pe tot parcursul drumului. Mai mult, atât izvorul, cât și Cuvântul interpelează omul, îl obligă să ia o decizie, să accepte sau să respingă o chemare.

Această dublă semnificație a izvorului, respectiv această conexiune dintre izvor și cuvânt, în contextul unei întâlniri, se regăsește și în textele rabinice și nou-testamentare.

¹ V. Fr. John de Taizé, *Tout près de la source: Jésus et la Samaritaine*, Presses de Taizé, Cluny, 1999.

² Paul Beauchamp, *L'un et l'autre Testament*, Seuil, Paris, 1976, 44-50.

Ben Sira 21,13 identifică înțelepciunea cu izvorul vieții (*πηγή ζωής*), iar literatura rabinică consideră că fântâna care îi însoțește pe izraeliți pe tot parcursul drumului nu este altceva decât *Tora*, Învățătura sau Legea lui Moise.

În Noul Testament cea mai semnificativă întâlnire de acest gen, cu profunde conotații simbolice, este aceea dintre Isus și femeia samarineană (Ioan 4). Deși aparent discuția se referă la apa fântânii lui Iacob, prin intermediul unei expresii stilistice specifice, aceea a ironiei ioaneice, apa vie pe care Isus o oferă este însuși cuvântul său, învățătura sa, care o pune pe interlocutoarea sa în fața obligației de a lua o decizie cu privire la viața sa. Fântâna lui Iacob devine la Ioan și locul reconcilierii dintre evrei și samarineni, dintre bărbat și femeie.

Desigur semnificația izvorului, ca a majorității simbolurilor biblice este ambivalentă. Izvorul este nu doar locul reconcilierii, ci posesia sa constituie și obiectul disputelor, încă de pe vremea disensiunilor dintre păstorii lui Isaac și păstorii din Gherar, care au susținut „Apa este a noastră!” (Gen 26,15-32). Aceste dispute îl determină pe Isaac să părăsească fântânile săpate de tatăl său, Avram, și să sape alte fântâni. Această îndepărtare de izvorul original nu îl împiedică pe Isaac să facă experiența prezenței lui Dumnezeu și în alt loc, lângă o altă fântână. Dar acest episod al dezbinării din cauza posesiei izvorului nu este momentul ultim al narațiunii, deoarece în mod interesant în momentul reconcilierii dintre părțile angajate în conflict are loc și descoperirea unui nou izvor (Gen 26, 26-32).

În consecință, deși izvorul poate constitui un obiect al controverselor, este / sau poate deveni locul reconcilierii și punctul inițial al unei noi relații. Se poate constata cum izvorul mediază comuniunea interumană și cea cu Dumnezeu, este un simbol și un instrument al vieții, este o experiență care interpelează omul și îi cere să ia o decizie de care depinde existența și libertatea sa. Izvorul devine astfel simbolul cuvântului dător de viață, al exigenței libertății, dar și al unui început ideal.

Nu întâmplător ortodoxia se definește prin fidelitatea față de izvoare, în mod particular față de tradiția originală, comună a bisericii, reflectată în scrierile patristice. Nu întâmplător idealul formulat de curentul umanist este întoarcerea la izvoarele culturale ale omenirii, la acele opere de referință care au reunit valorile fundamentale ale cunoașterii și culturii umane. Nu întâmplător reformatorii secolului 16 au formulat nevoia înnoirii teologice și spirituale în termenii unei întoarceri la izvoare, în mod deosebit la Scriptură, dar și la părinții bisericii. Dar acest motiv al izvorului este prezent până în epoca contemporană, dacă avem în vedere că profunda înnoire a catolicismului din secolul 20, reprezentată în mod emblematic de Conciliul Vatican II, are la origine același principiu al întoarcerii la izvoare. Este evident că teologia conciliară nu poate fi înțeleasă fără mișcarea de înnoire biblică, patristică și liturgică de la începutul secolului 20. Pe de altă parte izvorul comun reprezentat de biblia ebraică face posibil și dialogul dintre iudaism și creștinism.

Revenind la tema cărții, în particular a cărții biblice, consider că aceasta constituie pentru noi acel izvor care inspiră nu numai cercetarea ca proces intelectual, dar și comuniunea spirituală. Pentru noi toți, provenind din medii confesionale diferite, din comunități etnice diferite cartea biblică constituie sursa activității intelectuale comune, a pelerinajului spiritual comun, obiectul controverselor teologice din trecut, dar și „spațiul” reconcilierii.

Doresc tuturor celor care vor petrece un timp mai lung sau mai scurt în această bibliotecă și în acest sediu, cercetători, colaboratori, studenți sau oaspeți, să perceapă trecerea pe la Centrul de Studii Biblice asemeni experienței unui izvor, a unei surse intelectuale și spirituale. Doresc de asemenea ca acest spațiu, fără a promova renunțarea din complezanță sau comoditate intelectuală la întrebările critice, să medieze reconcilierea multiplelor noastre diferențe, și să realizeze comuniunea spirituală indispensabilă nu numai bisericilor, dar și comunității academice.

Korinna Zamfir
-director executiv CSB-